

VALMISTELUMUISTIO

PIXNEKLINIKAN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN OSANA PÄIHDE- JA RIIPPUVUUSPALVELUJEN KOKONAISKEHITTÄMISTÄ

Marja Mustonen
Puh/Tel 040 141 7381
marja.mustonen@ovph.fi

SISÄLLYS

	sivu
1. TAVOITE	2
2. NYKYTILAN KUVAUS	2
2.1. Palveluiden toteutusta ohjaava lainsäädäntö	2
2.2. Laitosmuotoisen päihdekuntoutuksen ostopalvelut	3
2.3. Pixnekliniikka	3
3. MUUTOKSEN PERUSTELUT	4
4. TOIMENPITEET MUUTOKSEN TOTEUTTAMISEKSI	5
5. HENKILÖSTÖN OSALLISTAMINEN	5
6. KESKEISET RISKIT	6
7. AIKATAULU	6

1. TAVOITE

Kuvatun muutoksen tavoitteena on kehittää ja turvata Pohjanmaan hyvinvointialueella hoidon ja palvelutarpeen mukainen ruotsin- ja suomenkieliselle väestölle omatuotantona toteutettu ympärivuorokautinen päihdehoito ja päihdekuntoutus. Tavoitteena on palvelustrategian mukaisesti myös kasvattaa oman palvelutuotannon määrää suhteessa ostopalveluihin.

Muutoksen keskiössä on hyvinvointialueen ainoa oma yksikielinen päihdekuntoutusyksikkö Pixnekliniikka. Esitetyt kehittämistoimenpiteet kohdennetaan alkuvaiheessa sen toiminnan kehittämiseen.

2. NYKYTILAN KUVAUS

Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelutehtäviin kuuluu lakisääteisten terveydenhuoltolain mukaisten päihde- ja riippuvuushoito, -ja kuntoutus ja sosiaalihuoltolain mukaiset päihde- ja riippuvuuspalvelut sekä perustason mielenterveyspalvelut ja erikoissairaanhoidon psykiatria. Psykososiaaliset palvelut toimialan palvelut yhdessä muiden toimialojen kanssa muodostavat toimivan kokonaisuuden ja mahdollistavat hoidon ja palveluiden sujuvamman toteutuksen henkilöille, joilla esiintyy samanaikaisesti sekä mielenterveys- että päihde- ja riippuvuushäiriöitä.

Päihdehoitoa ja päihdekuntoutusta toteutetaan avohoidon palveluina alueen psykososiaalisissa keskuksissa ja nuorisoasemilla. Selviämis-, katkaisu- ja vieroitushoito on järjestetty päihdepsykiatrisella osastolla H-talossa. Laitosmuotoisen päihdekuntoutuksen osalta palvelut on toteutettu joko omatuotantona tai ostopalveluina.

2.1. Palveluiden toteutusta ohjaava lainsäädäntö

Päihde- ja riippuvuushoitoa koskevaa lainsäädäntöä on muutettu vuoden 2023 alusta. Päihde- ja riippuvuushoidon palveluista säädetään terveydenhuoltolaissa (erityisesti pykälät 28 ja 28a) ja sosiaalihuoltolaissa (erityisesti pykälät 22, 24, 24a). Näiden lisäksi säädetään päihdehuoltolaissa tahdosta riippumattomasta hoidosta päihteiden käytön vuoksi tai terveysvaaran perusteella.

Päihdehoidon arviointi toteutetaan terveydenhuoltolain perusteella silloin, kun kyse on terveydenhuoltolain mukaisesta hoidon tarpeesta ja sosiaalihuoltolain perusteella silloin, kun kyse on sosiaalihuollon keinoin annettavasta tuesta. Kun henkilöllä on sekä terveyteen vaikuttavia päihde- ja riippuvuusoireita ja niiden rinnalla esiintyviä erilaisia sosiaalisia ja arjenhallintaan liittyviä haasteita, tulee hoidon- ja palvelupalvelutarpeen arviointi toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteistyönä.

Laitosmuotoisesti toteutettu päihderiippuvuuden hoito on terveydenhuoltolain mukaista hoitoa. Hoidosta ja kuntoutuksesta ei tehdä hallintopäätöstä. Jos henkilön päihdekuntoutuksen syyt ja tarpeet liittyvät sosiaalisiin olosuhteisiin ja toimintaympäristöön ja sosiaaliseen kuntoutukseen, toteutetaan kuntoutus sosiaalihuollon keinoin ja sisällöin. Sosiaalihuollon palveluista tehdään päätös.

Laitosmuotoinen päihdekuntoutus on tähän asti järjestetty Pohjanmaan hyvinvointialueella sosiaalihuoltolain perusteella ja sosiaalihuollon viranhaltijapäätöksillä. Muuttunut lainsäädäntö edellyttää muuttamaan toimintamallia. Jatkossa päihdehoidon järjestäminen toteutuu terveydenhuollon viranomaisen tekemänä ratkaisuna.

2.2. Laitosmuotoisen päihdekuntoutuksen ostopalvelut

Pohjanmaan hyvinvointialue ostaa laitosmuotoista päihdekuntoutusta useilta eri palveluntuottajilta. Suomenkielisen väestön päihdekuntoutus toteutetaan kokonaan ostopalveluna. Pohjanmaan hyvinvointialueen alueella ei ole tällä hetkellä yhtään yksityistä palveluntuottajaa. Lähimmät yksityiset laitosmuotoisen päihdekuntoutuksen yksiköt sijaitsevat Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella Ähtärissä ja Kankaanpäässä Satakunnan hyvinvointialueella. Joissain tilanteissa päihdekuntoutusta on ostettu ruotsinkieliselle väestölle Ruotsista.

Tunnuslukuja:

OSTOPALVELUT

År Vuosi	Klienter Asiakkaat	Vårddygn Hoitopäiviä	Egentliga uppgifter Talouden toteuma	Vanligaste tjänsteleverantörerna och priser/dygn Yleisimmät palveluntuottajat ja vuorokausihinta
2022	96	3000	446 616€	
2023	96	3106	376 345€	
1-9 2024	58	1639	376 345€	Kantamo (Kärkölä) 232,14 e/vrk Helppi yhteisö (Kontioranta) 195€/vrk Kankaanpään A-koti (Kankaanpää) 245€/vrk Kantamo Fenix (Ähtäri) 232,14€/vrk Mikkeli yhteisö (Mikkeli) 245€/vrk

2.3. Pixneklänikka

Laitosmuotoinen päihdehoito- ja kuntoutus toteutetaan alueen ruotsinkieliselle väestölle omatuotantona Maalahdessa sijaitsevalla Pixneklänikalla. Pixneklänikka on Suomen ainoa täysin ruotsinkielinen päihdekuntoutusyksikkö.

Yksikössä on kahdeksan (8) asiakaspaikkaa. Peruskuntoutusjakson pituus on 4 – 8 viikkoa. Asiakkaat tulevat yksikköön yleensä selviämisen- ja katkaisuhoidon kautta ja sosiaalityöntekijän ja päihdehuollon ammattilaisen yhteistyönä toteutetun palvelutarpeen arvioinnin ja palvelupäätöksen perusteella.

Kuntoutusjakso toteutetaan yksilöllisen suunnitelman mukaisesti. Kuntoutus sisältää ryhmämuotoisia keskusteluja, yksilökeskusteluja ja erilaisia luentoja ja osallistumisen AA, NA ja GA – vertaisryhmiin. Kuntoutuksessa hyödynnetään myös ympäristön tarjoamia liikunnallisia aktiviteetteja. Perushoitojakson jälkeen ja kotiuduttuaan asiakkailla on mahdollisuus saada yksiköstä etäkontaktina toteutettavaa tukea kuntoutumiseensa. Lisäksi tarjotaan lyhyinä intervallina toteutettavia kuntoutumista tukevia jaksoja.

Yksikössä henkilökuntarakenne:

1 sairaanhoitaja

2 ohjaajaa

3 hoitajaa

1 johtava ohjaaja

1 yksikön esihenkilö

Hoitotyössä 7,07 htv.

Lääkäripalvelut (yleislääketiede) toteutetaan ostopalveluna

PIXNEKLINIKAN TUNNUSLUKUJA

År Vuosi	Klienter Asiakkaat	Vård dygn Hoitopäiviä	Beläggningsgrad Käyttöaste	Nettopris /vård dygn Hoitopäivän nettohinta	Egentliga uppgifter Talouden toteuma	Försäljningsinkomst. Myyntituotot Enskilda klienter Yksittäisiä asiakkaita
2022	72	1633	56,8		689 199€	60 784
2023	80	1739	67,3	328,40€/vrk	707 115€	92 748
1-9 2024	59	1112	58,2	457,75€/vrk	496 260 € TA 2024 727 915€	21 356

3. MUUTOKSEN PERUSTELUT

Pohjanmaan hyvinvointialue on määritellyt, että ostopalveluiden vähentäminen ja oman palvelutuotannon kehittäminen ovat osa hyvinvointialueen palvelustrategiaa ja talouden tasapainottamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Laitosmuotoisen päihdekuntoutuksen tunnusluvut osoittavat, että oma palvelutuotantomme on ollut hyvinvointialueen olemassa olon aikana vahvasti tyhjäkäynnillä. Oman yksikön asiakaspaikkojen keskimääräinen täyttöaste on 61 %.

Pohjanmaan hyvinvointialue ei pysty tällä hetkellä tuottamaan laitosmuotoista päihdekuntoutusta asiakkaiden yhdenvertaisuutta tukevin perustein kaikille asiakkaille. Ruotsinkieliset asiakkaat saavat palvelun alueella toimivassa omassa yksikössä. Suomenkieliset ohjataan laitosmuotoiseen päihdekuntoutukseen eri puolille Suomea, eikä heillä ole mahdollisuutta saada kuntoutusta lähipalveluna.

Asiakkaan edun mukaista voi joissain tilanteissa olla, että päihdekuntoutus onnistuu paremmin, kun asiakas voi ottaa välimatkaa omaan kotiseutuunsa. Nykyinen toimintamalli ja oman ruotsinkielisen yksikön alhainen käyttöaste eivät tue sitä, että äidinkieleltään ruotsinkielisiä, tai kaksikielisiä asiakkaita kannattaisi ohjata hyvinvointialueen ulkopuoliseen kuntoutukseen. Tilanne eriarvoistaa niin ruotsinkieliset kuin suomenkielisetkin asiakkaat.

Pohjanmaan hyvinvointialueen on kehitettävä omia ympärivuorokautisen päihde- ja riippuvuushoidon palveluitaan vastaamaan paremmin alueen asukkaiden palvelutarpeita. Asiakkaan tulee myös saada hoito ja palvelu omalla äidinkielellään. Nykyinen yhden yksikielisen yksikön malli ei mahdollista oman palvelutuotannon kehittämistä kaikki asiakasryhmät huomioiden.

Päihdehoidon ja -kuntoutuksen palveluketjuja ja prosesseja on yhdenmukaistettava, jotta asiakkaan hoidon ja palveluiden tarve pystytään toteuttamaan terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain

edellyttäminä hoito- ja palvelujatkumoina. Hyvinvointialueen oma päihdehoidon kehittäminen mahdollistaa myös asiakkaiden somaattisten sairauksien hoitamisen lähipalveluina. Myös sosiaalihuollon palvelutarpeet ja palveluiden toteutus voidaan toteuttaa nopeammin, mikäli asiakkaiden päihdekuntoutus ja muu (sosiaalinen) kuntoutus toteutetaan omalla hyvinvointialueella.

Hyvinvointialueen avohoito ja esimerkiksi kolmannen sektorin vertaistukiryhmät on helpompi kytkeä jatkohoitoon, kun palvelu toteutetaan omalla hyvinvointialueella lähipalveluna.

4. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET KEHITTÄMISTOIMENPITEIDEN TOTEUTTAMISEKSI

Laaditaan muutossuunnitelma:

- Laaditaan toteuttamissuunnitelma kehittämistoimenpiteistä
- Linjataan hyvinvointialueen päihdehoidon ja –kuntoutuksen lakisääteiset järjestämisperusteet, kriteerit hoitoon pääsyyn ja päihdehoidon ja –kuntoutuksen toteuttamiseksi ja sovitaan työnjaosta
- Arvioidaan henkilöresurssien määrälliset ja ammatilliset tarpeet ja kartoitetaan osaaminen, sovitaan täydennyskoulutustoimenpiteistä henkilöstön osaamisen ja kielellisten valmiuksien lisäämiseksi
- Arvioidaan päihdehoidon ja –kuntoutuksen työmenetelmien käyttö ja vaikuttavuus sekä työmenetelmien käytön monipuolistaminen
- Selvitetään kaksikielisten hyvinvointialueiden palvelun tarve ja sen perusteella asiakaspaikkojen lukumäärä
- Selvitetään yksikön tilatarpeet ja käynnistetään toimenpiteet, mikäli tilatarve edellyttää muutoksia nykyisiin tiloihin
- Varataan talousarvioon tarvittavien muutosten toteuttamiseen tarvittavat määrärahat
- Osallistetaan asiakkaat toiminnan kehittämiseen ottamalla kehittämistyöskentelyyn mukaan kokemusasiantuntijoita ja kerätään asiakaspalautetta toiminnan kehittämisen eri vaiheissa.

5. HENKILÖSTÖN OSALLISTAMINEN

Pixneklinin henkilöstöä on tiedotettu ja kuultu ensimmäisen kerran esitetyn muutoksen johdosta 9.10.24. Henkilöstön suhtautuminen yksikön muuttamiseksi kaksikieliseksi on tällä hetkellä hyvin varauksellista. Henkilöstö on äidinkieleltään ruotsinkielistä ja useimpien suomen kielen osaaminen on heikko. Henkilöstö ei koe tällä hetkellä voivansa tarjota palveluita suomenkielellä.

Henkilöstö kokee, että mikäli yksikkö alkaisi vastaanottaa myös suomenkielisiä asiakkaita, laskisi hoidon taso henkilökunnan puutteellisen suomen kielen osaamisen vuoksi.

Mikäli Pixneklinin toiminnan kehittämiseksi annetaan suunnittelu- ja toteutuslupa, aloitetaan suunnittelu määrittämällä ne toimenpiteet, joiden avulla turvataan asiakkaille hoito ja kuntoutus omalla äidinkielellä. Yksikön henkilökunta osallistamaan toiminnan kehittämisen kaikkiin vaiheisiin. Yksikön toiminta vaatii joka tapauksessa kehittämistä, jotta myös päihdehoidon vaikuttavuutta voidaan lisätä. Lisäksi yksikön muuttaminen lain edellyttämäksi terveydenhuollon yksiköksi vaatii myös yksikön sisäisten ja ulkoisten hoito- ja palveluprosessien päivittämistä.

6. KESKEISET RISKIT

Toiminnan muutoksen kannalta keskeiset riskit on arvioitu 10.10.2024 (liite). Riskikartoitus on tehty Pohjanmaan hyvinvointialueella käytettävän EVA –ennakkoarvioinnin työkalulla. Riskikartoitukseen ovat osallistuneet Pixneklinalta yksikön esihenkilö Camilla Berts-Orre ja johtava ohjaaja Linda Hasselblatt, päihdepsykiatrisen osaston osastonhoitaja Sofia Storfors, palveluyksikön päällikkö Noora Ekström, Laadun ja valvonnan yksiköstä laatukoordinaattori Riika Mäkivalta ja riskienhallinnan asiantuntija Anna Granö. Lisäksi mielenterveys- ja päihdehuollon päällikkö Marja Mustonen, toimialajohtaja Kosti Hyvärinen ja sektorijohtaja Erkki Penttinen.

7. AIKATAULU

Toiminnan muutoksen toteuttamiseen on varattava riittävä aika. Toiminta voisi käynnistyä uuden muotoisena aikaisintaan 1.1.2026.